

توافق سخت باکو و ایروان

آرمین منتظری

دبیر گروه دیپلماسی
و بین الملل

روند مربوط به مذاکرات صلح آذربایجان و ارمنستان با پیشرفت‌هایی همراه بوده اما اختلاف نظر میان دو طرف در خصوص برخی موضوعات کلیدی مانع از این خواهد شد که طرفین طی ماه‌های آینده به توافق برسند و در نتیجه چشم‌انداز تنش ناگهانی نظامی، محتمل به نظر می‌رسد. الهام علی‌اف، رئیس جمهوری آذربایجان دو ماه پیش گفته بود که باکو با ۹۰ درصد متن توافق با ارمنستان موافقت کرده است. علی‌اف در عین حال تأکید کرد که تعدادی از شروط باکو برای معاهده صلح هنوز برآورده نشده است. شروط علی‌اف عبارتند از: خروج ارمنستان از گروه مینسک که از سال ۱۹۹۲ نهاد تسهیلگر در مذاکرات باکو و ایروان بر سر ناگورنو قره‌باغ بود و همچنین تغییر قانون اساسی ارمنستان و حذف بند ضرورت الحاق ناگورنو قره‌باغ به خاک ارمنستان. علی‌اف همچنین تأکید کرد که کریدورهای منطقه باید بیشتر توسعه یابند تا برقراری صلح و توسعه اقتصادی در جنوب قفقاز تضمین شود. اگر چه در خصوص موضوعاتی نظیر تعیین مرزها احتمالاً در ماه‌های آینده پیشرفت‌هایی حاصل خواهد شد اما درخواست باکو از ایروان برای تغییر قانون اساسی و اختلاف میان دو طرف درباره شرایط حمل و نقل در منطقه موجب خواهد شد تا در آینده، توافقی میان طرفین حاصل نشود. قدرت پاشینیان، رئیس جمهوری ارمنستان برای تغییر قانون اساسی این کشور محدود است چراکه اپوزیسیون پاشینیان مانع این کار می‌شود و این اقدام را به مثابه امتیاز دادن به باکو قلمداد می‌کند. بر روی کاغذ حزب پاشینیان در پارلمان دوسوم کرسی‌ها را در اختیار دارد و می‌تواند بدون برگزاری فراندوم تغییرات کوچکی را در پارلمان تصویب کند اما در عمل، تغییرات بزرگ در قانون اساسی نیازمند برگزاری یک فراندوم سراسری است. البته پاشینیان به نمایندگان پارلمان و کمیسیون قانون اساسی ارمنستان دستور داده پیش‌نویس قانون اساسی جدید را تا پایان سال ۲۰۲۶ آماده کنند. اختلاف دیگر باکو و ایروان در خصوص کریدورهای حمل و نقل و به خصوص کریدور زنگزور است که آذربایجان را از طریق خاک ارمنستان به نخجوان آذربایجان وصل می‌کند. در این خصوص هیچ نشانه‌ای وجود ندارد که طرفین بر روی جزئیات فنی مربوط به مقررات گمرکی و مسائل امنیتی که آذربایجان مطالبه کرده، توافق داشته باشند. توافق در خصوص مسائل فنی نیازمند به‌کارگیری گسترده از تکنولوژی‌هایی نظیر اسکنرهای بسیار پیشرفته است که برای تهیه آنها هر دو طرف به سرمایه‌گذاری طرف ثالث نظیر اتحادیه اروپا نیاز دارند. آنچه اختلاف بین باکو و ایروان درباره این کریدور را پیچیده‌تر می‌کند، تمایل هر دو طرف در خصوص اجتناب از تنش با قدرت‌های بزرگ قفقاز نظیر ایران، روسیه و ترکیه است. از دیدگاه این سه کشور، هر توافق کریدوری که بین ارمنستان و آذربایجان به دست آید باید بالانس قدرت در قفقاز را تغییر ندهد و شرایط این توافق نیز باید به گونه‌ای باشد که یک کشور نفع بیشتری از دیگران نبرد. مشکل دیگر، وضعیت نه‌چندان باثبات پاشینیان، در عرصه سیاست داخلی ارمنستان است. البته پاشینیان به‌رغم همه مخالفت‌ها، همچنان در حال پیشبرد مذاکرات صلح با آذربایجان است. برخی این احتمال را مطرح کرده‌اند که این اقدام پاشینیان ممکن است به یک کودتا یا یک تنش سیاسی بزرگ در ارمنستان بیانجامد. اما بعید است طی ماه‌های آینده چنین تحولی رخ دهد. پس از عقب‌نشینی نیروهای ارمنی از برخی از مناطق مورد مناقشه با باکو، اعتراضات گسترده‌ای در ارمنستان توسط اپوزیسیون به راه افتاد که گفته می‌شود از سوی نیروهای سیاسی حامی روسیه حمایت می‌شود. اما برخی چهره‌های بانفوذ در ارمنستان نظیر رابرت کوچاریان و سرژ سارگیسیان، رؤسای جمهور سابق، از این اعتراضات حمایت نکردند. احتمالاً موقعیت سیاسی پاشینیان در ماه‌های آینده بیشتر تضعیف خواهد شد و روسیه نیز به تلاش‌اش برای بی‌ثبات کردن دولت پاشینیان و روی کار آوردن دولتی حامی روسیه در ایروان ادامه خواهد داد. اما تلاش برای کودتا در ارمنستان، همانند آنچه که در فوریه سال ۲۰۲۱ رخ داد و با اعتراضات گسترده برای سرنگونی پاشینیان بعید به نظر می‌رسد؛ چه اینکه اکثر ارمنی‌ها بر این باورند که مخالفان و رقبای پاشینیان نیز سیاست جایگزین مناسب‌تری ندارند. اما اگر فرض کودتا را به هر ترتیبی بپذیریم باید گفت که مهم‌ترین عامل آن می‌تواند بحث کریدور زنگزور باشد. اگر دولت پاشینیان با احداث این کریدور براساس شروط آذربایجان موافقت کند، کنترل امنیتی باکو بر عبور و مرور کالاها و مسافر از این کریدور ممکن است فرماندهان نظامی ارتش ارمنستان را نگران کند و آنها را به این نتیجه برساند که این کریدور می‌تواند امنیت ارمنستان و توانایی ایروان در دفاع از استان سیونیک در جنوب این کشور را به خطر بیاندازد. در نهایت به نظر می‌رسد که فشار عظیمی که دولت پاشینیان تحمل می‌کند، احتمالاً توافق با باکو در سال جاری را بسیار دشوار خواهد کرد.

گام بعدی حزب الله

نیرومندترین بازوی مقاومت، چگونه بحران را مدیریت می‌کند؟

دیپیرکل آن وعده داده بود یک انتقام سنجیده بود و تحریک گسترده‌ای برای آغاز یک نبرد تمام‌عیار را براساس آنچه استراتژی این گروه از ابتدا تعیین شده بود را در خود نداشت. با این حال حزب الله نیاز داشت تا پس از ترور فرمانده ارشد خود که براساس اعلام رسانه‌ها، جانشین مصطفی بدرالدین، فرمانده شهید حزب الله در سوریه بود، ظرفیت عملیاتی خود را بار دیگر به رخ اسرائیل بکشاند و قدرت بازدارندگی خدشه‌دار نشده خود را احیا کند. به اعتقاد تحلیلگران نیز حمله اخیر با هدف ایجاد مجدد سطح بازدارندگی برای منصرف کردن اسرائیل از حمله به رهبران ارشد حزب الله، به‌ویژه در شهرهایی مانند بیروت، انجام شد. عماد سلامی، تحلیلگر سیاسی در دانشگاه آمریکایی بیروت، در همین رابطه به الجزیره گفت: «حزب الله واقعاً سطح قابل توجهی از بازدارندگی را پس از کمپین تلافی جویانه گسترده خود برای انتقام از ترور فؤاد شکر دوباره برقرار کرده است. این موضوع ادعای اسرائیل مبنی بر کاهش قابل ملاحظه توانایی‌های حزب الله را رد می‌کند و به وضوح نشان می‌دهد که حزب الله به‌رغم کارزار نظامی ۱۰ ماهه و بسیار پرهزینه نظامی اسرائیل با هدف تضعیف این حزب، فرماندهی و کنترل خود را حفظ می‌کند.» وی افزود: «هرگونه اشتباه محاسباتی از سوی اسرائیل می‌تواند یک کمپین تلافی جویانه نظامی بسیار پرهزینه و طولانی را آغاز کند که برای اسرائیل در سطوح مختلف، چه از نظر نظامی و چه از لحاظ سیاسی، بسیار پرهزینه است.»

این اولین بار در تاریخ بود که یک بازیگر غیردولتی، چنین حمله‌ای را علیه یک قدرت هسته‌ای انجام و یکی از سایت‌های مهم نظامی آن را در حومه پایتخت هدف قرار داد؛ بدون اینکه با واکنشی مواجه شود که نشان‌دهنده سطح معقول بازدارندگی حزب الله علیه رژیم صهیونیستی و همچنین توازن قدرت منطقه‌ای در برهه کنونی جنگ در غزه است.

ورود بازیگران منطقه‌ای و بین‌المللی به صحنه لبنان

با افزایش سطح تنش در مرزهای جنوبی لبنان و در حالی که حزب الله در تلاش است تا ضمن تداوم حملات خود به اراضی اشغالی در حمایت از حماس در غزه، فضا را برای عدم ورود به یک جنگ تمام‌عیار مدیریت کند، به نظر می‌رسد این بار بازیگران اروپایی در صدد هستند تا در غیاب ایالات متحده که وارد رقابت‌های انتخابات ریاست جمهوری ۲۰۲۴ شده و دست جو بایدن را برای هرگونه اقدام مؤثر در خصوص تحولات خاورمیانه بسته است، نقش آفرینی خود را با ورود به جنگ در غزه و تنش در مرز لبنان و اسرائیل آغاز کنند؛ در همین راستا نیز منابع دیپلماتیک در پاریس به روزنامه النهار گفتند که فضای سیاسی اروپا

سحرگاه یکشنبه ۲۵ اوت، در مرحله اول انتقام حزب الله آغاز شد. در ساعت ۰۵:۱۵ به وقت محلی، نیروهای حزب الله رگبار ۳۴۰ موشک کاتیوشا را به سمت ۱۱ پایگاه نظامی ارتش رژیم صهیونیستی در شمال فلسطین اشغالی پرتاب کردند. هدف از مرحله اول غرق کردن سامانه‌های پدافند هوایی اسرائیل و فرسودگی سامانه حفاظتی گنبد آهنین و باز کردن درب مرحله دوم عملیات تلافی جویانه بود. سپس ده‌ها پهپاد در اندازه‌های مختلف از جنوب و شمال رودخانه لیتانی تا دره بقاع پرتاب شدند و عملیات را به مرحله دوم و آخر رساندند.

اهداف اولیه عملیات حزب الله، مقر موساد در گلبولت (شمال یافای اشغالی) و پایگاه واحد ۸۲۰۰، یک واحد اطلاعات نظامی برای جاسوسی الکترونیک بود. سیدحسین نصرالله در سخنرانی روز یکشنبه و ساعاتی پس از پایان عملیات ضمن تأیید آنکه هواپیماهای بدون سرنشین طبق برنامه به اهداف مورد نظر خود ضربه زدند، گفت: «هدف اصلی در این عملیات مرکز موساد بود». پیش از این، ارتش رژیم صهیونیستی مدعی شده بود که یک حمله هوایی پیشگیرانه را در ساعت ۰۴:۰۰ صبح با استفاده از ۱۰۰ جت جنگنده برای جلوگیری از حمله موشکی و راکتی قریب‌الوقوع انجام داده است. منابع (اسرائیلی) مدعی شدند که ۵ تا ۶ هزار موشک‌انداز را منهدم کرده است. دبیرکل حزب الله در سخنرانی خود تمامی ادعاهای اسرائیل را رد کرد و گفت که حملات هوایی (اسرائیل) به مزارع، دره‌های خالی از سکنه و تعدادی از پایگاه‌های نظامی ره‌اشده حزب الله اصابت کرده است. نصرالله در سخنرانی خود تأکید کرد که تنها دو موشک‌انداز پس از تکمیل ماموریت، مورد اصابت قرار گرفتند و به تمامی سایت‌های پرتاب پهپاد آسیبی نرسید. وی تأکید کرد که این عملیات با موفقیت کامل انجام شد و همه موشک‌ها و پهپادهای حاضر، طبق برنامه به اهداف مورد نظر خود اصابت کردند و تنها دو رزمنده حزب الله به شهادت رسیدند. عددی که در چنین عملیات گسترده‌ای حداقل در نظر گرفته می‌شود. با این حال، نصرالله افزود که اگر نتایج کافی نباشد، حزب الله حملات بیشتری را علیه رژیم صهیونیستی در نظر خواهد گرفت. چند روز پس از این عملیات، منابعی از حزب الله به رسانه‌های نزدیک به خود اعلام کردند که حداقل شش پهپاد با موفقیت به واحد ۸۲۰۰ اسرائیل رسیده‌اند و به اهداف تعیین‌شده خود ضربه دقیقی زده‌اند.

بلافاصله پس از پایان عملیات انتقام‌جویانه، حزب الله با صدور بیانیه‌ای اعلام کرد که اگر رژیم صهیونیستی به انتقام‌جویی پاسخ ندهد، پرونده بسته خواهد شد. از سوی دیگر، رژیم صهیونیستی از طریق شخص ثالث تصمیم خود را مبنی بر عدم تشدید بیشتر اعلام کرد و موضوع را حداقل در برهه کنونی به پایان رساند.

حمله حزب الله همانطور که

فاطمه کلانتری

خبرنگار گروه دیپلماسی

روز شنبه ۳۰ ژوئیه، ارتش اسرائیل، فؤاد شکر، یکی از فرماندهان ارشد حزب الله را ترور و دور جدید تنش در جبهه شمال اراضی اشغالی را آغاز کرد. در این حمله هوایی همچنین سه زن و دو کودک کشته و تعداد زیادی زخمی شدند. تجاوز نیروهای اشغالگر صهیونیستی قوانین موجود درگیری در جنگ با حزب الله را که از ۸ اکتبر به‌صورت نانوشته میان دو طرف برقرار شده بود زیر پا گذاشت و از خطوط قرمز متعددی عبور کرد؛ بیروت و زیرساخت‌های آن را هدف قرار داد و منجر به کشته شدن چندین غیرنظامی شد.

دو روز بعد، سیدحسین نصرالله، در یک سخنرانی تلویزیونی به لبنانی‌هایی که برای خاکسپاری شکر گردهم آمده بودند، قول داد که اسرائیلی‌ها بهای گزافی را برای تشدید بی‌سابقه تنش از ۱۷ اکتبر ۲۰۲۳ پرداخت خواهند کرد و افزود: «آنچه در ضاحیه جنوبی بیروت اتفاق افتاد، یک تجاوزگری بود که پاسخی را در پی خواهد داشت». دبیرکل حزب الله اظهار داشت که این گروه در حال بررسی واکنشی معنادار و سنجیده به این اقدام است و نبرد با اسرائیل به مرحله جدیدی رسیده است. نصرالله در حالی به تهدید اسرائیل در واکنش به آنچه در بیروت رخ داده بود پرداخت که یک روز پس از ترور شهید فؤاد شکر، اسماعیل هنیه، رئیس دفتر سیاسی حماس نیز در ایران هدف موشک اسرائیل قرار گرفته بود. وی در اظهاراتش به این ترور نیز اشاره کرد و در خصوص واکنش احتمالی تهران گفت: «خیلی گریه خواهید کرد چون نمی‌دانید که از چه خطوط قرمزی تجاوز کردید. آیا رژیم صهیونیستی و حامیانش (گمان می‌کنند که اسماعیل هنیه را در تهران ترور کنند و تهران سکوت می‌کند؟ ایران معتقد است که ترور هنیه، خدشه به امنیت ملی و حاکمیت آن است و مهم‌تر از همه اینکه، ترور را خدشه به شرافت می‌داند». کمی پیش از سه هفته بعد، در

